

BEROEPSGERICHTE OPLEIDINGEN, ALGEMENE OPLEIDINGEN EN VAARDIGHEIDSONTWIKKELING DOORHEEN DE LOOPBAAN

Ilse Tobback, Dieter Verhaest, Stijn Baert & Kristof De Witte

BEROEPSGERICHTE OPLEIDINGEN, ALGEMENE OPLEIDINGEN EN VAARDIGHEIDSONTWIKKELING DOORHEEN DE LOOPBAAN

Ilse Tobback, Dieter Verhaest, Stijn Baert & Kristof De Witte

Promotor: Dieter Verhaest

Co-promotoren: Stijn Baert & Kristof De Witte

Research paper SONO/2019.OL1.7/2

Gent, 15/11/2019

Het Steunpunt Onderwijsonderzoek is een samenwerkingsverband van UGent, KU Leuven, VUB, UA en ArteveldeHogeschool.

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Tobback, I., Verhaest, D., Baert, S. & De Witte, K. (2019) Beroepsgerichte opleidingen, algemene opleidingen en vaardigheidsontwikkeling doorheen de loopbaan. Steunpunt Onderwijsonderzoek, Gent

Voor meer informatie over deze publicatie Ilse.Tobback@kuleuven.be

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, Ministerie voor Onderwijs en Vorming.

In deze publicatie wordt de mening van de auteur weergegeven en niet die van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid is niet aansprakelijk voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de opgenomen gegevens.

© 2019 STEUNPUNT ONDERWIJSONDERZOEK

p.a. Coördinatie Steunpunt Onderwijsonderzoek
UGent - Vakgroep Onderwijskunde
Henri Dunantlaan 2, BE 9000 Gent

Deze publicatie is ook beschikbaar via www.steunpuntsono.be

Inhoud

Inhoud	1
Beleidssamenvatting	2
Engelstalig wetenschappelijk artikel	5

Beleidssamenvatting

De meeste studies vinden dat beroepsgerichte opleidingen, in vergelijking met meer algemene opleidingen, leiden tot betere kansen op werk en hogere lonen aan de start van de loopbaan. Sommige recente studies suggereren echter ook dat beroepsopgeleiden later in hun loopbaan veeleer slechter af zouden zijn met betrekking tot deze arbeidsmarktuitkomsten. Beleidsmakers lijken dus geconfronteerd te worden met een afweging tussen relatieve voordelen op korte termijn en relatieve nadelen op lange termijn voor beroepsopgeleiden. Sommige studies geven ook aan dat deze afweging het meest uitgesproken is in landen met een duale traditie zoals Duitsland of Zwitserland. Een mogelijke verklaring voor deze afweging die regelmatig wordt aangereikt in de literatuur, is een verschil tussen beroeps- en algemeen opgeleiden in de mate waarin ze (bij)leren op de werkvloer.

Voor zover ons bekend onderzocht tot nu toe slechts één studie empirisch hoe beroeps- en algemeen opgeleiden verschillen in de mate waarin ze bijleren tijdens hun loopbaan en hoe dit verschil verandert naarmate ze langer actief zijn op de arbeidsmarkt (Hanushek et al., 2017). Deze onderzoekers vonden indicaties dat, in de traditioneel duale landen (Denemarken, Duitsland, en Zwitserland), algemeen opgeleiden (in vergelijking met een beroepsgerichte opleiding) naarmate ze ouder worden relatief vaker deelnemen aan opleiding gerelateerd aan hun loopbaan. In dit rapport gaan we hier verder op door en onderzoeken we de relatie tussen het type onderwijs (beroepsgericht versus algemeen) en de (verdere) ontwikkeling van vaardigheden tijdens de loopbaan. Eerder dan te focussen op opleidingsparticipatie tijdens de loopbaan, meten we de ontwikkeling van vaardigheden op een meer directe manier. Meer concreet is onze indicator van vaardigheidsontwikkeling gebaseerd op de inschatting van de werknemer over de mate waarin hij of zij heeft bijgeleerd tijdens de uitoefening van zijn of haar job. Onze focus op deze ontwikkeling van vaardigheden biedt meerdere voordelen ten opzichte van indicatoren van levenslang leren die gebaseerd zijn op opleidingsparticipatie. Eerst en vooral capteren klassieke indicatoren van opleidingsparticipatie doorgaans slechts een klein aandeel van de totale tijd gespendeerd aan leren; ze houden bijvoorbeeld geen rekening met meer informele vormen van leren zoals leren door te kijken en leren door te doen. Ten tweede houden deze indicatoren ook geen rekening met de effectiviteit van opleidingsparticipatie met betrekking tot de opbouw van vaardigheden. Indien beroepsopgeleiden en algemeen opgeleiden een verschillende leercurve hebben, zal de tijd gespendeerd aan opleidingsactiviteiten bijgevolg weinig vertellen over de mate waarin deze groepen van werknemers effectief verschillen in de verdere ontwikkeling van vaardigheden.

Voor onze analyses maken we gebruik van de 'European Skills and Jobs Survey' (ESJS) data. Deze data werden in 2014 door het Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding (Cedefop) verzameld op basis van een survey onder werknemers in de 28 lidstaten van de Europese Unie. De survey heeft betrekking op de gehele beroepsbevolking, wat ons toelaat werknemers in verschillende stadia van hun loopbaan te vergelijken. Verder bevat deze dataset gedetailleerde informatie over de ontwikkeling van vaardigheden op het werk en de mate waarin het hoogst

behaalde diploma van werknemers behaald is in het kader van een beroepsgerichte opleiding. Meer specifiek laat deze dataset toe om beroepsgerichte onderwijsprogramma's op de volgende drie verschillende manieren te onderscheiden van algemene programma's: (1) programma's met een specifieke focus (versus programma's met een bredere, meer algemene focus), (2) programma's met een werkplekcomponent (versus programma's zonder werkplekcomponent) en (3) programma's met een specifieke focus en een werkplekcomponent (versus programma's zonder specifiek focus of werkplekcomponent).

Om de causale relatie tussen het type onderwijsprogramma (beroepsgericht versus algemeen) en de ontwikkeling van vaardigheden tijdens de loopbaan te identificeren, voeren we een zogenaamde instrumentele variabele (IV) analyse uit. Het gebruik van een IV analyse is aangewezen omdat jongeren die kiezen voor een algemene opleiding op tal van niet-waarneembare vlakken (talenten, motivaties,...) kunnen verschillen van jongeren die kiezen voor een meer beroepsgerichte opleiding. Indien deze niet-waargenomen eigenschappen tevens bepalend zijn voor de mate waarin bijgeleerd wordt op de werkvloer, dan zou een klassieke regressieanalyse leiden tot vertekende conclusies. Een IV analyse laat toe om dit probleem op te lossen.

Globaal gezien zijn onze resultaten consistent met het idee dat verschillen tussen beroeps- en algemeen opgeleiden in de mate waarin ze (bij)leren tijdens hun job een rol spelen in het afnemende relatieve voordeel van beroepsopgeleiden op het vlak van tewerkstellingskansen en lonen doorheen de loopbaan. Concreet vinden we dat beroepsopgeleiden in de eerste fase van hun loopbaan minder nieuwe vaardigheden verwerven dan algemeen opgeleiden. En hoewel dit relatieve nadeel met betrekking tot leren op het werk afneemt naarmate de loopbaan vordert, suggereren onze resultaten dat het bijna een volledige loopbaan duurt vooraleer ze algemeen opgeleiden op dit vlak kunnen bijbenen. Belangrijk hierbij is dat deze conclusie enkel betrekking heeft op de mate van bijleren binnen de job waarin ze op dat moment tewerkgesteld zijn. Dit betekent dus niet dat beroepsopgeleiden algemeen opgeleiden ook bijbenen op het vlak van de mate waarin ze over hun hele loopbaan beschouwd hebben bijgeleerd.¹

Een andere cruciale bevinding is dat het relatieve nadeel voor beroepsopgeleiden op het vlak van bijleren tijdens de job in sterke mate gedreven is door opleidingen met een werkplekcomponent en door landen met een sterke duale traditie. Sommige resultaten suggereren zelfs dat beroepsopgeleiden uit landen zonder deze traditie en individuen met een beroepsopleiding zonder werkplekcomponent gemiddeld meer vaardigheden ontwikkelen tijdens hun job dan algemeen opgeleiden.

Waarom individuen met een beroepsgerichte opleiding gemiddeld minder bijleren tijdens een groot deel van hun loopbaan heeft twee mogelijke verklaringen. Enerzijds zijn werknemers met een beroepsgerichte opleiding vlugger inzetbaar dan hun algemeen opgeleide tegenhangers, waardoor hun nood om extra vaardigheden te ontwikkelen lager is. Anderzijds leggen algemene opleidingen, door hun grotere focus op cognitieve en conceptuele vaardigheden, mogelijk een

---

¹ Verder suggereren de resultaten ook dat de afname in de kloof tussen beroepsopgeleiden en algemeen opgeleiden op het vlak van bijleren ten dele verklaard wordt door een gelijkaardige (maar snellere) afname van de kloof op het vlak van opleidingsparticipatie tijdens de uitoefening van de job.

sterkere basis voor verdere ontwikkeling van vaardigheden tijdens de loopbaan. Op basis van onze analyse kan geen van deze twee verklaringen uitgesloten worden.